

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN FİNANSAL PERFORMANS ANALİZİ

FINANCIAL PERFORMANCE ANALYSIS OF METROPOLITAN MUNICIPALITIES

Gencay KARAKAYA*

Emre KAÇAN**

ÖZ

Finansal performans kavramı kamu idareleri açısından önemli konulardan birisi haline gelmiştir. 5018 sayılı kanunda yer alan ve kamusal nitelikteki harcama süreçlerinden beklenen; kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli kullanılması, finansal performans araçları ile ölçüldüğünde beklenen ile gerçekleşen arasındaki durumu somutlaştırmaktadır. Hizmet süreçleri bağlamında vatandaşa en yakın konumda hizmet sunan ve kendilerine ait bütçelerinde harcama yapma ve gelir elde etme serbestisi olan belediyeler için bu durum bir derece daha fazla önem kazanmaktadır. Yürütülen hizmetlerin kalitesi ve devamlılığı sürdürülebilir bir finansal yapı ile mümkün olmaktadır. Kamu kesiminde tıpkı özel kuruluşlarda olduğu gibi; bilanço, gelir tablosu ve benzeri raporlardan elde edilen veriler, bu noktada önemli ipuçları vermektedir. Çalışmada büyük-

ABSTRACT

The concept of financial performance has become a significant issue for public institutions. What is expected from public spending processes in the law numbered 5018, the effective, economic and efficient use of its resources embodies the situation between expected and realized when measured by financial performance instruments. In the context of service processes, this situation becomes more and more important for the municipalities that provide the closest service to citizens and are free to spend in their own budgets and to earn income. The quality and continuity of the services provided is possible with a sustainable financial structure. Just like in private organizations in the public sector, data obtained from the balance sheet, income statement and similar reports provide important clues at this point. In the study, basic information about metropolitan

* Dr. Öğretim Üyesi, İstanbul Ticaret Üniversitesi İşletme Fakültesi, Öğretim Üyesi, gkarakaya@ticaret.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2662-6031.

** Mali Hizmetler Uzmanı, Bütçe ve Stratejik Yönetim Şube Müdürü, Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi, emre.kacan@tekirdag.bel.tr, ORCID: 0000-0001-8347-7469.

Karakaya, G., Kaçan E. (Mayıs 2020). Büyükşehir Belediyelerinin Finansal Performans Analizi, *Vergi Raporu*, 248, (155-169).

Bu makale hakem denetiminden geçmiştir.

Makale Türü: Araştırma Makalesi

M.G.T.: 10.03.2020 / **M.K.T.:** 20.04.2020

şehir belediyeleri ile ilgili temel bilgiler aktarılmıştır. Akabinde büyükşehir belediyeleri özelinde finansal performans kavramı değerlendirilmiş ve mevcut kanunlarla olan ilişkisi incelenmiştir. Türkiye’de hizmet gösteren 30 büyükşehir belediyesi için elde edilen veriler ışığında finansal performans analizleri yapılmış ve konuya ilişkin genel değerlendirmeler yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Finansal Performans, Finansal Analiz, Yerel Yönetimler.

Jel Sınıflandırması Kodları: M40, L61.

GİRİŞ

Büyükşehir belediyeleri gerek nüfus gerekse idari ve mali kapasite açısından diğer yerel yönetim birimlerine kıyasla öne çıkan yerel idarelerdir.¹ 1982 Anayasası’nda yer alan, büyük yerleşim yerleri için özel yönetim birimleri kurulabileceği hükmüne dayanarak ilk olarak 1984 yılında İstanbul, Ankara ve İzmir illerinde büyükşehir belediyeleri kurulmuştur.² Farklı tarih ve dönemlerde kanun veya kanun hükmünde kararnamelerle toplamda otuz büyükşehir belediyesi kurulmuştur. 2019 yılı itibariyle toplam ülke nüfusunun yaklaşık olarak yüzde 77’si büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde yaşamakta ve ülke yüzölçümünün yaklaşık yüzde 51’i büyükşehir belediyesi sınırlarında kalmaktadır. Çalışmada ilk bölümde büyükşehir belediyeleri ile ilgili temel konular, düzenlemeler verilmiştir. Ardından çalışma kapsamında analize konu edilecek temel veriler aktarılmış ve analizler yapılmıştır. İlgili analizler en temel finansal ras-yolar üzerinden 2018 yılı verileri dikkate alınarak yapılmıştır. Ardından söz konusu analiz sonuçlarına ek olarak büyükşehir belediyelerin genel bütçe

municipalities is conveyed. Subsequently, the concept of financial performance in particular for metropolitan municipalities is evaluated and its relationship with existing laws is examined. In the light of the data obtained for 30 metropolitan municipalities showing services in Turkey, financial performance analyzes and general evaluations are made on the subject.

Keywords: Financial Performance, Financial Analysis, Local Administration

Gel Classification Codes: M40, L61.

dengeleri ile ilgili tamamlayıcı ve destekleyici bilgiler aktarılmıştır.

1- BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİ HAKKINDA GENEL ÇERÇEVE

Büyükşehir ya da diğer adıyla metropoliten kent kavramı sosyo-ekonomik, fiziksel ve coğ-rafi büyüklük ve de yasal bir tasarrufla oluşturulmuş yerel yönetim modelidir.³ 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanununda “Büyükşehir belediyesi: *Sınırları il mülki sınırı olan ve sınırları içerisindeki ilçe belediyeleri arasında koordinasyonu sağlayan; idarî ve malî özerkliğe sahip olarak kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan; karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisi*” olarak tanımlanmıştır. Kanunda yer alan tanımdan yola çıkıldığında büyükşehir belediyesi il mülki sınırların tamamından sorumlu olarak ilçe belediyelerini koordine eden ve bir nevi ölçek ekonomisinin yürütücüsü olan yapı olarak tanımlanabilir.

Türkiye’de ilk büyükşehir belediyeleri 1984

¹ Ozan ZENGİN. *Büyükşehir Belediyesi Sisteminin Dönüşümü: Son On Yılın Değerlendirmesi*. Ankara Barosu Dergisi. 2014. s.91-116.

² Uğur YILDIRIM ve diğerleri. *İl Mülki Sınırı Büyükşehir Belediye Modelinin Getirdiği Yenilikler*. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi. 2015. s.205-229.

³ Erbay ARIKBOĞA. *Büyükşehir Belediye Modeli ve Reform*. Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi. 2012. s.1-3.

yılında kurulmuşsa da büyük kentlerde farklı bir yapı oluşturma arayışı 1960'lara kadar uzanmaktadır. Büyük şehirlerde özellikle 1950'li yıllarda yaşanan göç durumu ve kurumsal düzeyde hizmet üretme kapasite ihtiyacı 1980'li yıllara kadar süregelen bir arayışa neden olmuştur.⁴ Büyük şehirlerde nüfusun toplanması ve yerleşim alanlarının ilin geneline yayılması altyapı ve kentsel nitelikteki hizmetlerin de göç alan bölgelere kaydırılması gereksinimine yol açmıştır. Devam eden bu sorunlar 1984 yılında ilk büyükşehir belediyeleri kurulana kadar merkezi yönetim tarafından giderilmeye çalışılmıştır.⁵ Büyükşehir belediyesi yapısının ilk örneği niteliğindeki yapılanma 1930 yılında çıkarılan 1580 sayılı kanunda İstanbul ilindeki belediye yapısı için söylenebilir.⁶ İl özel idaresi ve belediyenin birleştirildiği bu yapıda, merkezi yönetimce atanan vali aynı zamanda belediye başkanı olarak görev yapmaktaydı. Belediye meclisi ise seçilmiş kişilerden oluşmaktaydı.

1956 yılına kadar devam eden bu yapı daha sonra değiştirilmiş ve İstanbul ili diğer beledi-

yelerle aynı statüye geçirilmiştir. 1970'li yıllarda İstanbul ilinin yerel yönetim yapısına bakıldığında merkezdeki 14 ilçeden sorumlu İstanbul Belediyesi'nin yanı sıra ilin genelinde 27 belediye daha bulunmaktaydı. Bu parçalı durum imar, altyapı gibi hizmetlerin yürütülmesinde karmaşıklığa yol açmaktaydı.⁷ Büyükşehir belediyelerine yönelik ilk yasal düzenleme ve dayanak 1982 Anayasası'nın 127. Maddesinde yer alan "Büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirilebilir." hükmüdür.⁸ 1984 yılında 3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun ile İstanbul, Ankara ve İzmir illerde büyükşehir belediyesi yapısı oluşturulmuştur. Aşağıda yer alan tabloda görüleceği üzere 1984 yılı sonrasında farklı dönemlerde çıkarılan kanun veya kanun hükmünde kararnamelerle sayısı 30'u bulan büyükşehir belediyesi kurulmuştur. Büyükşehir belediyeleri son olarak 2014 yılında çıkarılan 6360 sayılı yasa ile getirilen hükümler çerçevesinde belirlenmiş mevzuata uygun olarak hizmetlerini yürütmektedir.

⁴ Ahmet KESER ve Yunus GÖKMEN. *Büyükşehir Belediyelerinin Kuruluş Sürecinin Analizi*. Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi. 2012. s.17-42.

⁵ Ömer Faruk TEKİN. *Türkiye'de Büyükşehir Yönetimi ve 6360 Sayılı Yasanın Getirdiği Değişim: Konya Örneği*. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 2018. s.84-105.

⁶ Ruşen KELEŞ. *Kentleşme Politikası*. Ankara: İmge Kitapevi, 2013.

⁷ Erbay ARIKBOĞA. *Geçmişten Geleceğe Büyükşehir Belediye Modeli*. Yerel Politikalar. 2013. s.48-96.

⁸ Ömer Faruk TEKİN. *a.g.e.* s.43.

Tablo 1: Büyükşehir Belediyesi Kuruluş Tarihleri

Tarih	Mevzuat	İl
1984	3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun	İstanbul, Ankara, İzmir
1986	3306 sayılı Adana İlinde Seyhan ve Yüreğir Adıyla İki İlçe Kurulması Hakkında Kanun	Adana
1987	3391 sayılı Bursa İli Merkezinde Osmangazi, Yıldırım ve Nilüfer Adıyla Üç İlçe Kurulması Hakkında Kanun	Bursa
1987	3398 Sayılı Gaziantep İli Merkezinde Şehitkamil ve Şahinbey Adıyla İki İlçe Kurulması Hakkında Kanun	Gaziantep
1987	3399 sayılı Konya İli Merkezinde Karatay, Selçuklu ve Meram Adıyla Üç İlçe Kurulması Hakkında Kanun	Konya
1988	Kayseri İl Merkezinde Melikgazi ve Kocasinan Adıyla İki İlçe Kurulması Hakkında Kanun	Kayseri
1993	504 sayılı Yedi İlde Büyükşehir Belediyesi Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname	Antalya, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, İzmit (Kocaeli), Mersin, Samsun
2000	593 sayılı Sakarya İlinde Büyük Şehir Belediyesi Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname	Sakarya
2014	6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Ordu, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa, Van

Kaynak: (www.mevzuat.gov.tr)

2- BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNDE FİNANSAL PERFORMANS KAVRAMI ve TEMEL ARAÇLAR

Büyükşehir belediyeleri tabi oldukları mevzuat kapsamında birçok faaliyet alanında kamu hizmeti yürütmektedir. Bu hizmetlerin etkin şekilde yürütülmesi de sürdürülebilir bir finansal yapı ile mümkün olacaktır.⁹ 2014 yılında çıkarılan 6360 sayılı yasa ile büyükşehir statüsünün sağlanmasında esas alınan nüfus kriteri illerin büyükşehir olma isteklerini artırmaktadır. Bü-

yükşehir statüsünde görev ve sorumlulukların artmasına paralel olarak gelirlerin artacağı beklentisi büyükşehir belediyesi olma arzusunun artırmaktadır. Finansal performans göstergeleri ihtiyaca ve talebe bağlı olarak değişebilmektedir. Bu manada çok farklı finansal analiz rasyoları kullanılmaktadır.

Türkiye’de özellikle kamu idarelerinin finansal ve yönetsel performanslarına ilişkin en temel kanun 5018 sayılı kanundur. Özellikle kurumsal yönetim, iç denetim, iç kontrol gibi finansal per-

⁹ Mehmet DAĞ ve diğerleri. *Türkiye’de Büyükşehir Belediyelerinin Bütçe Sürdürülebilirliği Üzerine Bir Uygulama*. Finans Politik & Ekonomik Yorumlar. 2018. 65-72.

formans sonuçlarını doğrudan etkileyen kavramlar artık kamu idarelerinin de gündemine eklenmiştir. Özel kesimin karlılığına bağlı olan sürdürülebilirlik kavramı, kamu kesiminin etkinlik ve verimlilik odaklı performans analizlerini beraberinde getirmiştir.

Kamu kaynaklarının etkin kullanımı hususu üzerinde sıkça durulan konulardan olmuştur. Bu noktada karşımıza çıkan kamu kaynaklarının finansal analizi giderek daha detaylı incelemeye alınmış ve tıpkı özel kesimin kullandığı “performans” kavramı çokça irdelenmeye başlamıştır. Bir kurumun finansal performansına ise finansal tablolar aracılığıyla ulaşılabilir; çünkü finansal tablolar işletme tarafından belirli bir süre boyunca

gerçekleştirilen faaliyetleri yansıtmaktadır¹⁰

Finansal tablolar, finansal performansın tespiti konusunda başvurulabilecek en temel veri kaynağıdır. İlgili verilerin doğru şekilde ilişkilendirilmesi ve analiz edilmesi, finansal performansın isabetli şekilde yorumlanıp, buna bağlı kararlar alınabilmesi açısından önemli aşamalardandır. Finansal performans işletmenin adeta bir karnesi niteliğindedir. Karar alma süreçlerinde bu finansal tablolar büyük ölçüde en güvenilir kaynaklar durumundadır¹¹

Çalışma özelinde finansal performans gösterge araçlarından likidite oranları rasyoları esas alınmakla birlikte, literatürde kabul edilen temel rasyolar şu şekildedir;¹²

¹⁰ Nihan CABA. *Finansal Kaldıraç ve Firma Büyüklüğünün Finansal Performans Üzerine Etkisi: BIST Sınai Endeksinde İşlem Gören İşletmeler Üzerine Bir Uygulama*. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi. 2017. 13(5). s.796-811.

¹¹ Gencay KARAKAYA ve Ahmet Oğuz KOBAN. *BIST Sınai Endeksi Metal Eşya, Makine ve Gereç Yapım Sektöründe Faaliyet Gösteren Firmaların Finansal Performanslarının Mukayeseli Analizi*. 2019.

¹² Gencay KARAKAYA ve Ahmet Oğuz KOBAN. *a.g.e.* s.297.

Likidite oranları
Cari oran=Dönen varlıklar/Kısa vadeli yabancı kaynaklar (KVYK)
Asit test oranı=(Dönen Varlıklar - Stoklar)/ KVYK
Nakit oranı=(Hazır değerler + Menkul kıymetler) / KVYK
Finansal Kaldıraç Oranı =Toplam Borç / Toplam Varlık
Kaynak yapısı oranları
Finansal kaldıraç oranı =Yabancı kaynaklar/Öz kaynaklar
KVYK/Öz kaynaklar oranı=KVYK/Öz kaynaklar
Finansal borçlar/Öz sermaye oranı=Finansal borçlar/Öz sermaye
Faiz karşılama oranı= Faiz ve vergi öncesi kar/Faiz giderleri
Nakdin borcu karşılama oranı=Faaliyetlerden üretilen nakit/Toplam borçlar
Karlılık oranları
Brüt kar oranı=Brüt kar/Net satışlar
Faaliyet karlılığı oranı=Faaliyet karı/Net satışlar
Vergi öncesi karlılık (VÖK) oranı=VÖK/Net satışlar
Net karlılık oranı=Net kar/Net satışlar
Net kar/Ortalama aktif toplamı
Öz sermaye karlılığı (ROE)=Net kar /Ortalama Öz sermaye
ROCE= Net kar/Banka kredileri ve Öz sermaye toplamı
Faaliyet oranları
Stok devir hızı=Satılan malın maliyeti (SMM)/Ortalama stoklar
Alacak devir hızı=Kredili satışlar/Ortalama ticari alacaklar
Öz sermaye devir hızı=Net satışlar/Ortalama Öz sermaye
Aktif devir hızı=Net satışlar/Ortalama aktif toplamı

3- BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİ ÖZELİNDE MUKAYESELİ FİNANSAL ANALİZ

Çalışmanın bu bölümünde 6360 sayılı yasa ile 14 ilin daha büyükşehir belediyesi statüsü kazanması ile sayıları 30'a çıkan büyükşehir belediyelerinin finansal yapıları incelenmiştir. Ülke nüfusunun yaklaşık olarak yüzde 77'sinin yaşadığı büyükşehir belediyelerinin finansal yapısının sürdürülebilir olması, bu illerde yaşayan vatandaşların yararlandıkları kamu hizmetlerinin kalitesi, çeşitliliği ve sürekliliği açısından son derece önemlidir.

Çalışmada örneklem Türkiye'de ki tüm büyükşehir belediyelerini kapsamaktadır. Çalışmada büyükşehir belediyelerinin internet sitelerinde kamuoyuna açıkladıkları ve 2018 yılını kapsayan faaliyet raporları, kurumsal mali durum ve beklentiler raporu, performans programı ve stratejik planları ile Sayıştay Başkanlığı tarafından hazırlanan kamu idareleri denetim raporları ile literatürde yer alan konu ile ilgili diğer çalışmalardan yararlanılmıştır. Elde edilen veriler bütüncül bir bakış ile alınmış ve belediyelerin genel değerlendirilmeleri yapılmıştır.

Çalışmada amaçlanan bütüncül bir bakışla büyükşehir belediyelerinin finansal yapılarını analiz etmek, bütçe ve mali sürdürülebilirlikleri konusunda genel değerlendirmelerde bulunmaktır. Bu kapsamda 30 büyükşehir belediyesinin 2018 yılı finansal tablolarına ait veriler değerlendirilmeye alınmıştır. Söz konusu veriler likidite oranları (Cari oran, Asit test oranı, Nakit oran, Finansal Kaldıraç Oranı) kapsamında incelenmiş ve normalizasyon edilerek analiz edilmiştir. İlgili normalizasyon değerleri (1-5) her bir rasyo özelinde çıkan sonuçlar göz önünde tutularak belirlenmiş ve farklı aralıklarda tanımlanmıştır. Sonuçlar itibarıyla (1) en düşük performansı temsil ederken, (5) en yüksek performansı temsil etmektedir. 2-3-4 değerleri ise ara değerler olarak belirlenmiştir.

Cari Oran için belirlenen normalizasyon değerleri ve aralıkları;

1	0 - 0,28
2	0,29 - 0,52
3	0,53 - 0,69
4	0,70 - 0,93
5	0,93 +

Asit Test Oran için belirlenen normalizasyon değerleri ve aralıkları;

1	0 - 0,26
2	0,27 - 0,46
3	0,47 - 0,68
4	0,69 - 0,92
5	0,92 +

Nakit Oran için belirlenen normalizasyon değerleri ve aralıkları;

1	0 - 0,06
2	0,07 - 0,11
3	0,12 - 0,19
4	0,20 - 0,29
5	0,29 +

Finansal Kaldıraç Oranı için belirlenen normalizasyon değerleri ve aralıkları;

1	0 - 0,17
2	0,18 - 0,31
3	0,32 - 0,47
4	0,48 - 0,58
5	0,59 +

4- BULGULAR

30 büyükşehir belediyesinin 2018 yılına ait verileri aşağıdaki gibidir. Söz konusu veriler büyükşehir belediyelerinin yayınladığı finansal raporlar, Sayıştay tarafından yapılan denetimlerde elde edilen veriler baz alınarak analize tabi tutulmuştur. Büyükşehir belediyelerinin finansal analizlerinin yapıldığı temel rasyolar çerçevesinde gerekli olan tüm veriler toplanmış ve anlamlı olarak raporlanmıştır.

Likidite oranları (Cari oran, Asit test oranı, Nakit oran, Finansal Kaldıraç Oranı)'nın elde edilmesi için gerekli olan tüm veriler kullanılmış ve akabinde oluşturulan normalizasyon dereceleri marifetiyle karşılaştırılabilir, anlamlı ve tutarlı sonuçlar elde edilmiştir. Özellikle bilanço rakamlarının yüksek ve küsuratlı olması nedeniyle, yapılan analiz sonuçları virgülden sonraki iki basamak dikkate alınarak hesaplanmıştır. Hesaplamaların yapıldığı ana tabloda her bir büyükşehir belediyesinin aktif toplamı, hazır değerler toplamı, menkul kıymet toplamı, stoklar, dönen varlık toplamı, kısa ve uzun vadeli yabancı kaynakları verilmiştir. İlgili rasyolar için genel kabul edilmiş değerlendirme kriterleri ise şu şekildedir;

- Cari oran, dönen varlıklar ile kısa vadeli kaynaklar arasındaki oransal ilişkidir. Kısa vadeli borçların ödeme gücünü ölçmek ve net işletme sermayesinin yeterli olup olmadığını saptamak için kullanılır. Cari oranın 2 olması durumunda, likiditenin yeterli olduğuna dair çıkarım yapılabilir. Türkiye koşullarına göre + - %20 tolerans ile 1,60

ile 2,40 (ya da %160-%240) arasında olması kabul edilebilir sınırlardır.¹³

- Asit test oranı, dönen varlıklardan likiditesi düşük varlıklar olduğu kabul edilen stokların çıkarılması ile elde edilir. Bu oranın 1 olması, oldukça iyi bir oran olarak kabul edilmektedir Türkiye koşullarına göre %20 tolerans ile 0,80 ile 1,20 arasında olması kabul edilebilir sınırlardadır¹⁴
- Nakit oranı, para ve paraya çevrilmesi ko-

lay değerlerin toplamının, kısa vadeli yabancı kaynaklar toplamına bölünmesi ile elde edilir. Bu oranın %20'nin altına düşmemesi beklenmektedir.

- Finansal Kaldıraç Oranı, borçların toplam aktiflere bölünmesiyle hesaplanır. Hesaplama sonucunda ulaşılan değer varlıkların ne kadarının borçlar ile finanse edildiğini göstermiş olur. Oranın maksimum 0,50 seviyesinde olması beklenmektedir.

¹³ Ahmet Hayri DURMUŞ. *Finansal Tablolar Analizi*. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi. 2015

¹⁴ Ahmet Hayri DURMUŞ. *a.g.e.*

Tablo 2: Büyükşehir Belediyeleri Veri Tablosu

Büyükşehir Belediyesi	Aktif Toplam	100-Hazır Değerler	110-Menkul Kıymet	15-Stoklar	1-Dönem Varlık	3-Kısa Vadeli Yabancı Kaynak	4-Uzun Vadeli Yabancı Kaynak
Adana Büyükşehir Belediyesi	3.957.566.908,28	8.349.979,52	41.747,28	28.385.967,97	636.660.912,69	1.922.046.240,19	1.750.759.920,06
Ankara Büyükşehir Belediyesi	34.704.493.603,47	268.377.027,00	0,00	669.690.658,00	8.089.289.577,00	4.252.959.243,00	1.663.131.666,00
Antalya Büyükşehir Belediyesi	7.967.663.824,21	465.058.369,86	0,00	58.667.671,50	816.738.622,00	1.094.279.463,08	2.353.066.564,13
Aydın Büyükşehir Belediyesi	1.392.744.762,74	32.707.608,50	3.469,10	2.447.508,79	109.583.815,58	211.321.781,53	181.360.347,30
Balıkesir Büyükşehir Belediyesi	2.180.582.571,77	42.587.883,16	0,00	0,00	223.815.880,45	588.701.544,01	776.123.917,64
Bursa Büyükşehir Belediyesi	11.759.163.008,07	9.110.284,09	12.388.122,40	13.419.257,49	724.666.649,25	1.532.231.774,51	2.846.429.857,03
Denizli Büyükşehir Belediyesi	4.439.457.452,24	39.269.886,67	0,00	19.008.368,26	255.746.214,67	105.366.292,99	1.889.162.480,02
Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi	1.775.819.220,51	31.979.280,19	610,00	35.381.649,92	113.837.150,75	171.166.914,53	3.299.691,22
Erzurum Büyükşehir Belediyesi	1.753.614.800,25	45.080.147,79	0,00	6.461.656,19	125.448.882,39	338.259.177,51	1.544.663.488,30
Eskişehir Büyükşehir Belediyesi	2.773.889.621,38	82.526.962,66	0,00	27.567.029,85	182.815.038,19	294.516.040,77	571.174.801,35
Gaziantep Büyükşehir Belediyesi	4.489.363.713,63	131.749.636,45	19.100,00	33.234.254,94	613.452.223,57	393.191.305,46	1.349.801.240,97
Hatay Büyükşehir Belediyesi	1.706.737.061,67	91.767.088,21	0,00	25.077.421,68	489.792.416,21	331.214.838,10	502.235.402,39
İstanbul Büyükşehir Belediyesi	99.096.575.724,45	834.442.308,05	0,00	223.334.319,34	9.158.296.978,26	8.176.320.044,32	18.584.134.179,92
İzmir Büyükşehir Belediyesi	15.968.470.856,64	397.311.370,60	0,00	53.871.443,63	628.920.042,05	1.153.191.027,06	2.763.583.296,18
Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi	1831.367.272,47	17.332.237,75	0,00	55.472.837,20	114.356.924,97	470.583.199,28	663.457.634,26
Kayseri Büyükşehir Belediyesi	2.841.951.078,76	28.931.750,57	0,00	16.404.373,75	106.557.965,12	510.316.324,82	814.545.395,92
Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	12.575.078.010,71	139.532.232,93	0,00	16.499.682,60	337.082.109,63	1.210.289.997,14	6.087.598.239,56
Konya Büyükşehir Belediyesi	6.751.267.787,13	111.202.911,50	0,00	13.345.360,84	687.609.500,92	995.359.616,85	2.235.314.939,90
Manisa Büyükşehir Belediyesi	3.269.853.361,21	55.611.923,34	13.531,97	23.364.808,54	135.097.694,56	742.514.784,95	1.032.167.872,77
Malatya Büyükşehir Belediyesi	2.370.563.291,79	25.466.671,68	0,00	29.161.605,39	196.929.064,35	335.706.777,92	428.655.638,63
Mersin Büyükşehir Belediyesi	777.170.735,30	81.253.936,95	2.593,00	1.075.979,82	410.603.148,96	733.414.827,87	1.330.523.781,47
Muğla Büyükşehir Belediyesi	1.941.991.224,44	119.090.797,84	0,00	26.768.766,25	167.370.852,36	73.233.170,24	127.512.079,71
Ordu Büyükşehir Belediyesi	5.660.602.967,48	43.953.962,51	0,00	3.852.276,36	69.380.630,44	363.882.527,10	371.597.919,49
Sakarya Büyükşehir Belediyesi	1.412.539.146,93	24.888.946,88	0,00	24.402.089,96	195.156.450,94	210.703.961,49	733.101.110,65
Samsun Büyükşehir Belediyesi	2.421.945.260,47	26.701.591,90	0,00	14.943.175,46	122.869.061,78	495.499.919,32	1.184.451.522,98
Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi	3.020.812.132,05	84.719.302,12	0,00	1.732.753,87	264.600.722,87	289.807.624,92	291.313.601,13
Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi	1.453.794.506,76	43.865.458,95	0,00	15.911.748,31	190.842.229,67	204.262.207,49	205.233.689,62
Trabzon Büyükşehir Belediyesi	2.871.842.001,74	48.424.317,38	15.475,54	14.853.308,91	150.940.152,42	165.499.904,16	94.870.974,76
Van Büyükşehir Belediyesi	1.367.150.327,80	43.694.606,75	0,00	0,00	138.924.572,52	150.909.424,01	508.409.226,79
Mardin Büyükşehir Belediyesi	625.082.855,96	38.211.575,16	0,00	11.787.855,56	60.929.420,60	182.120.460,42	143.027.027,53

Kaynak: (www.sayistay.gov.tr)

Tablo 3: Büyükşehir Belediyeleri Rasyo Analizleri Tablosu

Büyükşehir Belediyesi	Cari Oran	Asit-test	Nakit Oran	Finansal Kaldıraç
Adana Büyükşehir Belediyesi	0,33	0,32	0,004	0,93
Ankara Büyükşehir Belediyesi	1,90	1,74	0,06	0,17
Antalya Büyükşehir Belediyesi	0,75	0,69	0,42	0,43
Aydın Büyükşehir Belediyesi	0,52	0,51	0,15	0,28
Balıkesir Büyükşehir Belediyesi	0,38	0,38	0,07	0,63
Bursa Büyükşehir Belediyesi	0,47	0,46	0,01	0,37
Denizli Büyükşehir Belediyesi	2,43	2,25	0,37	0,45
Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi	0,67	0,46	0,19	0,10
Erzurum Büyükşehir Belediyesi	0,37	0,35	0,13	1,07
Eskişehir Büyükşehir Belediyesi	0,62	0,53	0,28	0,31
Gaziantep Büyükşehir Belediyesi	1,56	1,48	0,34	0,39
Hatay Büyükşehir Belediyesi	1,48	1,40	0,28	0,49
İstanbul Büyükşehir Belediyesi	1,12	1,09	0,10	0,27
İzmir Büyükşehir Belediyesi	0,55	0,50	0,34	0,25
Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi	0,24	0,13	0,04	0,62
Kayseri Büyükşehir Belediyesi	0,21	0,18	0,06	0,47
Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	0,28	0,26	0,12	0,58
Konya Büyükşehir Belediyesi	0,69	0,68	0,11	0,48
Manisa Büyükşehir Belediyesi	0,18	0,15	0,07	0,54
Malatya Büyükşehir Belediyesi	0,59	0,50	0,08	0,32
Mersin Büyükşehir Belediyesi	0,56	0,56	0,11	2,66
Muğla Büyükşehir Belediyesi	2,29	1,92	1,63	0,10
Ordu Büyükşehir Belediyesi	0,19	0,18	0,12	0,13
Sakarya Büyükşehir Belediye	0,93	0,81	0,12	0,67
Samsun Büyükşehir Belediyesi	0,25	0,22	0,05	0,69
Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi	0,91	0,91	0,29	0,19
Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi	0,93	0,86	0,21	0,28
Trabzon Büyükşehir Belediyesi	0,91	0,82	0,29	0,09
Van Büyükşehir Belediyesi	0,92	0,92	0,29	0,48
Mardin Büyükşehir Belediyesi	0,33	0,27	0,21	0,52

Tablo 4: Büyükşehir Belediyeleri Rasyo Analizleri Normalizasyon Tablosu

Büyükşehir Belediyesi	Cari Oran	Asit-test	Nakit Oran	Finansal Kaldıraç	Geometrik ortalama
Adana Büyükşehir Belediyesi	2	2	1	1	0,14
Ankara Büyükşehir Belediyesi	5	5	1	1	0,43
Antalya Büyükşehir Belediyesi	4	4	5	3	0,56
Aydın Büyükşehir Belediyesi	2	3	3	2	0,33
Balıkesir Büyükşehir Belediyesi	2	2	2	5	0,28
Bursa Büyükşehir Belediyesi	2	2	1	3	0,18
Denizli Büyükşehir Belediyesi	5	5	5	3	0,98
Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi	3	2	3	1	0,27
Erzurum Büyükşehir Belediyesi	2	2	3	5	0,37
Eskişehir Büyükşehir Belediyesi	3	3	4	2	0,41
Gaziantep Büyükşehir Belediyesi	5	5	5	3	0,74
Hatay Büyükşehir Belediyesi	5	5	4	4	0,73
İstanbul Büyükşehir Belediyesi	5	5	2	2	0,43
İzmir Büyükşehir Belediyesi	3	3	5	2	0,39
Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi	1	1	1	5	0,16
Kayseri Büyükşehir Belediyesi	1	1	1	3	0,18
Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	1	1	3	4	0,27
Konya Büyükşehir Belediyesi	3	3	3	4	0,40
Manisa Büyükşehir Belediyesi	1	1	2	4	0,18
Malatya Büyükşehir Belediyesi	3	3	2	3	0,29
Mersin Büyükşehir Belediyesi	3	3	2	5	0,55
Muğla Büyükşehir Belediyesi	5	5	5	1	0,93
Ordu Büyükşehir Belediyesi	1	1	3	1	0,15
Sakarya Büyükşehir Belediye	4	4	3	5	0,49
Samsun Büyükşehir Belediyesi	1	1	2	5	0,21
Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi	4	4	5	2	0,46
Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi	4	4	4	2	0,47
Trabzon Büyükşehir Belediyesi	4	4	5	1	0,38
Van Büyükşehir Belediyesi	4	4	5	4	0,59
Mardin Büyükşehir Belediyesi	2	1	4	4	0,32

Tablo 5: Büyükşehir Belediyeleri Finansal Performans Analizi Nihai Sıralaması

Büyükşehir Belediyesi	Geometrik ortalama
Adana Büyükşehir Belediyesi	0,14
Ordu Büyükşehir Belediyesi	0,15
Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi	0,16
Kayseri Büyükşehir Belediyesi	0,18
Manisa Büyükşehir Belediyesi	0,18
Bursa Büyükşehir Belediyesi	0,18
Samsun Büyükşehir Belediyesi	0,21
Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	0,27
Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi	0,27
Balıkesir Büyükşehir Belediyesi	0,28
Malatya Büyükşehir Belediyesi	0,29
Mardin Büyükşehir Belediyesi	0,32
Aydın Büyükşehir Belediyesi	0,33
Erzurum Büyükşehir Belediyesi	0,37
Trabzon Büyükşehir Belediyesi	0,38
İzmir Büyükşehir Belediyesi	0,39
Konya Büyükşehir Belediyesi	0,4
Eskişehir Büyükşehir Belediyesi	0,41
İstanbul Büyükşehir Belediyesi	0,43
Ankara Büyükşehir Belediyesi	0,43
Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi	0,46
Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi	0,47
Sakarya Büyükşehir Belediye	0,49
Mersin Büyükşehir Belediyesi	0,55
Antalya Büyükşehir Belediyesi	0,56
Van Büyükşehir Belediyesi	0,59
Hatay Büyükşehir Belediyesi	0,73
Gaziantep Büyükşehir Belediyesi	0,74
Muğla Büyükşehir Belediyesi	0,93
Denizli Büyükşehir Belediyesi	0,98

SONUÇ

Finansal performans analizinin gerek özel kesim için gerek kamu kesimi için bütüncül bir bakış açısıyla icra edilmesi gerekmektedir. Bu sayede gerçek resim ortaya çıkabilecektir. Çalışmanın temel amacı büyükşehir belediyeleri özelinde mevcut durumu ortaya koymak ve belli

başlı verilerle desteklemektir. Bu aşamada finansal performans analizine ilişkin sonuçlar aktarılrken ilgili büyükşehir belediyelerinin 2018 yılı bütçe durumlarına ilişkin bilgiler de aktarılmıştır. Çalışmanın sonuçları ile birlikte düşünüldüğünde büyükşehir belediyelerinin finansal performansları şu şekilde özetlenebilir;

• Cari oranın 2 olması durumunda, likiditenin yeterli olduğuna dair çıkarım yapılabilir. Türkiye koşullarına göre $\pm$ %20 tolerans ile 1,60 ile 2,40 (ya da %160-%240) arasında olması kabul edilebilir sınırlardır. Bu sınırlar içerisinde değerlendirildiğinde sadece Ankara Büyükşehir Belediyesi, Denizli Büyükşehir Belediyesi, Muğla Büyükşehir Belediyesi'ne ait rasyoların istenen seviyede olduğu tespit edilmiştir. Geriye kalan 27 büyükşehir belediyesinin hiçbirisi bu sınırlar içerisinde yer alamamıştır. Dolayısıyla zikredilen 3 büyükşehir belediyesi dışında tüm belediyelerin kısa vadeli borçlarını ödeyebilme kapasitesine sahip olmadıkları görülmektedir. Bu nedenle de negatif işletme sermayesi ile hizmetlerini sürdürmeye çalıştığını ifade edebiliriz. Bu durum doğrudan ya da dolaylı yoldan bütçe açıklarına neden olmaktadır.

• Asit test oranı, dönen varlıklardan likiditesi düşük varlıklar olduğu kabul edilen stokların çıkarılması ile elde edilir. Bu oranın 1 olması, oldukça iyi bir oran olarak kabul edilmektedir. Türkiye koşullarına göre %20 tolerans ile 0,80 ile 1,20 arasında olması kabul edilebilir sınırlardadır (Durmuş: 207). Bu sınırlar içerisinde değerlendirildiğinde;

- Ankara Büyükşehir Belediyesi,
- Denizli Büyükşehir Belediyesi,
- Gaziantep Büyükşehir Belediyesi,
- Hatay Büyükşehir Belediyesi,
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi,
- Muğla Büyükşehir Belediyesi,
- Sakarya Büyükşehir Belediye,
- Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi,
- Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi,
- Van Büyükşehir Belediyesi,
- Trabzon Büyükşehir Belediyesi'ne ait rasyoların istenen seviyede olduğu tespit edilmiştir.

Cari orana nispeten daha fazla büyükşehir belediyesinin bu rasyoya ait sınırlar içerisinde yer alabildiğini görüyoruz.

• Nakit oranı, para ve paraya çevrilmesi kolay değerlerin toplamının, kısa vadeli yabancı kaynaklar toplamına bölünmesi ile elde edilir. Bu oranın

%20'nin (0,2) altına düşmemesi beklenmektedir.

Bu sınırlar içerisinde değerlendirildiğinde;

- Antalya Büyükşehir Belediyesi,
- Denizli Büyükşehir Belediyesi,
- Eskişehir Büyükşehir Belediyesi,
- Gaziantep Büyükşehir Belediyesi,
- Hatay Büyükşehir Belediyesi,
- İzmir Büyükşehir Belediyesi,
- Muğla Büyükşehir Belediyesi,
- Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi,
- Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi,
- Trabzon Büyükşehir Belediyesi,
- Van Büyükşehir Belediyesi,
- Mardin Büyükşehir Belediyesi'ne ait rasyoların istenen seviyede olduğu tespit edilmiştir.

• Finansal Kaldıraç Oranı, borçların toplam aktiflere bölünmesiyle hesaplanır. Hesaplama sonucunda ulaşılan değer varlıkların ne kadarının borçlar ile finanse edildiğini göstermiş olur. Oranın maksimum 0,50 seviyesinde olması beklenmektedir. Bu sınırlar içerisinde değerlendirildiğinde;

- Ankara Büyükşehir Belediyesi
- Antalya Büyükşehir Belediyesi
- Aydın Büyükşehir Belediyesi
- Bursa Büyükşehir Belediyesi
- Denizli Büyükşehir Belediyesi
- Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi
- Eskişehir Büyükşehir Belediyesi
- Gaziantep Büyükşehir Belediyesi
- Hatay Büyükşehir Belediyesi
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi
- İzmir Büyükşehir Belediyesi
- Kayseri Büyükşehir Belediyesi
- Konya Büyükşehir Belediyesi
- Malatya Büyükşehir Belediyesi
- Muğla Büyükşehir Belediyesi
- Ordu Büyükşehir Belediyesi
- Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi
- Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi
- Trabzon Büyükşehir Belediyesi
- Van Büyükşehir Belediyesi'ne ait rasyoların istenen seviyede olduğu tespit edilmiştir.

30 büyükşehir belediyesinin 2018 dönemine ait bütçe dengeleri şu şekildedir;

Büyükşehir Belediyeleri	Toplam Gider Bütçe Gerçekleşme	Toplam Gelir Bütçe Gerçekleşme	Bütçe Açığı
Adana Büyükşehir Belediyesi	1.836.317.551,77	1.236.877.487,09	-599.440.064,68
Ankara Büyükşehir Belediyesi	6.614.445.916,76	6.145.625.283,40	-468.820.633,36
Antalya Büyükşehir Belediyesi	2.229.521.012,55	1.620.781.901,24	-608.739.111,31
Aydın Büyükşehir Belediyesi	743.299.147,88	556.668.704,41	-186.630.443,47
Balıkesir Büyükşehir Belediyesi	1.180.548.731,74	709.384.677,60	-471.164.054,14
Bursa Büyükşehir Belediyesi	2.348.758.153,07	2.122.159.794,20	-226.598.358,87
Denizli Büyükşehir Belediyesi	1.116.123.685,04	640.139.249,41	-475.984.435,63
Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi	876.350.378,02	764.343.778,07	-112.006.599,95
Erzurum Büyükşehir Belediyesi	1.149.774.473,47	969.248.401,11	-180.526.072,36
Eskişehir Büyükşehir Belediyesi	834.395.547,47	622.483.895,68	-211.911.651,79
Gaziantep Büyükşehir Belediyesi	1.426.197.115,35	1.326.225.442,99	-99.971.672,36
Hatay Büyükşehir Belediyesi	974.740.436,69	929.019.270,79	-45.721.165,90
İstanbul Büyükşehir Belediyesi	22.148.025.366,00	18.424.947.829,00	-3.723.077.537,00
İzmir Büyükşehir Belediyesi	5.077.200.363,78	4.554.991.205,76	-522.209.158,02
Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi	917.491.439,27	600.339.491,65	-317.151.947,62
Kayseri Büyükşehir Belediyesi	1.002.281.290,37	938.925.812,97	-63.355.477,40
Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	2.786.391.181,84	2.604.688.262,22	-181.702.919,62
Konya Büyükşehir Belediyesi	1.977.059.255,33	1.747.534.383,67	-229.524.871,66
Malatya Büyükşehir Belediyesi	577.713.904,74	461.061.188,06	-116.652.716,68
Manisa Büyükşehir Belediyesi	1.324.137.846,81	866.568.557,01	-457.569.289,80
Mardin Büyükşehir Belediyesi	451.833.189,20	346.301.087,03	-105.532.102,17
Mersin Büyükşehir Belediyesi	1.862.014.843,04	1.329.668.611,48	-532.346.231,56
Muğla Büyükşehir Belediyesi	548.777.658,04	596.664.885,01	47.887.226,97
Ordu Büyükşehir Belediyesi	650.142.612,47	468.844.272,24	-181.298.340,23
Sakarya Büyükşehir Belediye	562.141.503,05	495.011.041,72	-67.130.461,33
Samsun Büyükşehir Belediyesi	809.259.425,43	714.888.286,44	-94.371.138,99
Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi	1.151.179.819,34	1.027.028.263,88	-124.151.555,46
Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi	789.245.266,20	704.730.022,15	-84.515.244,05
Trabzon Büyükşehir Belediyesi	467.196.106,72	489.609.529,94	22.413.423,22
Van Büyükşehir Belediyesi	677.599.306,69	650.490.826,83	-27.108.479,86

KAYNAKÇA

- ARIKBOĞA, E. (2012). *Büyükşehir Belediye Modeli ve Reform*. Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi, s.1-32.
- ARIKBOĞA, E. (2013). *Geçmişten Geleceğe Büyükşehir Belediye Modeli*. Yerel Politikalar, s.48-96.
- CABA, N. (2017), *Finansal Kaldıraç Ve Firma Büyüklüğünün Finansal Performans Üzerine Etkisi: BIST Sınai Endeksinde İşlem Gören İşletmeler Üzerine Bir Uygulama*. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 13(5), s.796-811
- DAĞ, M., KIZILKAYA, F., ve KIZILKAYA, O. (2018). *Türkiye’de Büyükşehir Büyükşehir Belediyelerinin Bütçe Sürdürülebilirliği Üzerine Bir Uygulama*. Finans Politik & Ekonomik Yorumlar, s.65-72.
- DURMUŞ, A. H. (2015). *Finansal Tablolar Analizi*. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi
- Kamu İç Kontrol Rehberi . (2014). Maliye Bakanlığı .
- Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu . (2003, 12 10). Resmi Gazete .
- KARAKAYA, G. VE KOBAN, A. O. (2019). *BIST Sınai Endeksi Metal Eşya, Makine ve Gereç Yapım Sektöründe Faaliyet Gösteren Firmaların Finansal Performanslarının Mukayeseli Analizi*.
- KELEŞ, R. (2013). *Kentleşme Politikası*. Ankara: İmge Kitapevi.
- KESER, A., ve GÖKMEN, Y. (2012). *Büyükşehir Belediyelerinin Kuruluş Sürecinin Analizi*. Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, s.17-42.
- TEKİN, Ö. F. (2018). *Türkiye’de Büyükşehir Yönetimi ve 6360 Sayılı Yasanın Getirdiği Değişim: Konya Örneği*. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, s.84-105.
- YILDIRIM, U., GÜL, Z., ve AKIN, S. (2015). *İl Mülki Sınırı Büyükşehir Belediye Modelinin Getirdiği Yenilikler*. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, s.205-229.
- ZENGİN, O. (2014). *Büyükşehir Belediyesi Sisteminin Dönüşümü: Son On Yılın Değerlendirmesi*. Ankara Barosu Dergisi, s.91-116.
- (<https://www.sayistay.gov.tr/tr/?p=2&-ContentID=12705>). Erişim tarihi: 02 Şubat 2020.